

Sahne

Bugünkü Türk Tiyatrosu

(Konferans)
Hilmi KURTULUŞ

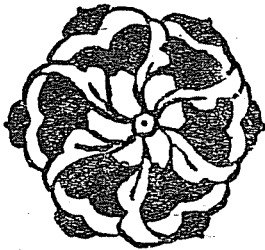

ayın dâvetliler : Konferansının konusunu (Bugünkü Türk tiyatrosu) teşkil etmektedir. Yalnız bugünkü Türk tiyatrosu derken, şüphesiz dünün Türk tiyatrosundan da bahsetmek zorunluğu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Çünkü dünü olmayan bir şeyin bugünü olamayacağı gibi, dünü olmayan Türk Tiyatrosunun da bugünü olamazdı. Ama bizde bütün dünler korkulu bir rüya haline geldiği için, tiyatrodada da dünün öldürülmesinde bir sakınca görülmedi. Halbuki, bugünkü Türk tiyatrosu gerçekten bir dün yaşadı ve yaşatıldı. Türk tiyatrosunun başlangıcını tanzimat hareketi ile başladığını kabul etmek de hataların en büyüğüdür. Çünkü:

Orta oyunu, Karagöz, âşık kahveleri, saray fasılları ile bugün folklorik dediğimiz allegorik tablolar... Hatta, pek çok ilere giderek Orta Asyada yaşayan Türklerin âyinlerde söyledikleri ilâhileri ve dinî törenleri bir ilkel Türk tiyatrosu olarak dünkü Türk tiyatrosuna eklenebilir. Ayrıca tanzimat devrinin dışında memleketimizde sahne sanatı ve tiyatro yazarlığının buhranlı ve baskılı devirler geçirdiği de tamamen asılsızdır. Gerek Abdülaziz, gerekse Abdülhamit devirlerinde tiyatronun ve edebiyatının hürriyetlerin kısıtlanması sebebiyle durgunlaştırıldığı da tamamen asılsızdır. Hükümet sansürüne tâbi olduğu da en korkunç iftiradır. Tiyatroların kapatıldığını iddia etmek ise en şen'i yalandır. Çünkü:

O devirde günün modasına uyaraktan, devletin kötü yönetildiğini iddia edenler, tiyatro sahnesinin en elverişli hoparlör olduğunu fark edince, bütün bu hezeyanlarını çala-kalem piyes şekline büründürüp (tiyatro) adıyla, boş buldukları sahnelere çıkarttılar... Tabii Türk tiyatrosuna en büyük kötülük de buradan geldi. Neticede Türkiyede tiyatro sanatını düzenlemek için evvelâ mevcut bozuk düzen tiyatroları kapamak gerektiği ortaya çıktı. Bu sebepten tiyatroların bir müddet faaliyetleri tatil edildi. Hiç tereddüt edilmeden denilebilir ki, o devirlerde yazılmış ve oynanmış gerçek tiyatro eserleriyle Türk tiyatrosu beslendi, büyüdü, yaşadı, bugünlere kadar geldi.

Bizde de, diğer milletlerin aksine, eski kıymetlere dudak bükken, yan bakan ve böyle olunca da: kendinden başkasını beğenmeyenler gelip geçmektedir. Bu hal yeni bir cereyan sayılmaz. Geçmişî hâfızamızda şöyle bir tartarsak; muayyen bir yaş çağı

içinde, kendinden evvel gelenleri beğenmemek rahatsızlığı geçirenleri buluruz. Bunların müddetleri tamam olup çağlarını atlattıkları zaman, mâkule güzel hislerle dönüşlerini de seyreder zevklenir. Bu sözleri edişimin sebebi, eski zamanlara ait eski piyeslerin sahneye konmak istenmemesi, tamamen sünger çekilmek istenmesindedir. (Halbuki bu eserler Türk tiyatrosunun mayasıdır).. Bilmiyorum, mâzisini unutan, geçmişini beğenmiyen veya beğendiğini gösteremeyen bizden başka bir millet var mıdır!. Geçmiş zamanların eserleri diğer milletlerin gözünde nasıl bir emanetse; ecdadından kalan her şey nasıl mukaddesse: bizde bir harabe; kullanılmaz, saklanılmaz, seyredilmez bir döküntü: meydana çıkarıldıkça utandırılacak bir pot.. İşte Selçuk kalıntıları, işte o tıklım tıklım dolu terk edilmiş kütüphaneler. Kabuğunu beğenmemek nankörlüğü iliklerimize işlemiş. Halk şairleri gibi ilhamla (Tiyatro sanatı) olmaz. Her dahî sanatçının başlangıçta bir basit öğretmeni vardır. Gelecekteki büyük sanatçının da (kendinden evvelki zamanlara ait bilgileri elde etmek mecburiyeti vardır.) Bir millet tarihini bilmeyen veya inkâr eden devlet adamlarının elinde nasıl çökerse: gelmiş geçmiş sanatını ve onları meydana getiren sanatçıları, o sanatçılara yardım ellerini uzatanlara iftira ederse, bu insanların da ellerinde (çökecek) bir varlıkları bulunmaz.

Fransız, İngiliz, İspanyollar: üçyüz sene evvelki âdetleri üzere yazılmış piyeslerini, bugün rahat rahat temsil ediyorlar. Biz evvelki tavırlarımızı unutmuş, dilimizi anlamaz olmuşuz. Ortaoyununu, Karagöz'ü kaybettik. Yabancılar buldular, kendilerine mal ettiler. Bizde bileni de kalmadı, oynayanı da. Türk temaşa sanatının en mümtaz oyunlarını genç nesillerin dimağ ve zihinlerine yerleştirmezsek, pek fıkara kalacaktır Türk'ün tiyatrosu. Yaşmaklanmasını beceremeyen, üç eteğin bir ucunu nereye sokacağını bilmeyen, temenna etmeyi (vakası doğuda geçen) ecnebi filmlerinden öğrenen aktörlerimizin acıklı temsillerini zaman zaman ibretle nefret ederek ten seyrediyoruz.

Milletler birer canlı varlıktırlar ve bütün canlı varlıklar gibi, yaşamak için, besiyi muhtaçtırlar. Milletlerin besini diğer canlılarınkı gibi maddî değildir. Milletler manevî besiyi ile beslenirler. Milletlerin besileri, kendilerini millet haline getiren özelliklerde aramak lâzımdır. Bu özellikler milletlerin geçmişlerindedir, tarihlerindedir. Milletler, bu besiyi ile beslendikçe güçlenir, ilerler. **İLERİCİLİK**. İşte bu besinlerdedir. Bu besinlerden mahrum kalmış milletler, solar ve kururlar. Bu bakımdan toplumun yarım olacak gençlerin, geçmiş sevgisi ve tarih şuuru ile yetiştirilmek istenmelerinin sebebi budur. Yine bunun içindir ki, şanlı tarihleri, büyük geçmişleri olmayan veyahut bu şanlı tarih ve geçmişlerini uydurma tarihlerle, tahrif etmeye yeltenen milletler çöker giderler. Bu asrın getirmiş olduğu gailelerin ülkümüzü bozmuş olduğunu görüyor, üzülüyoruz. İçimize akıtıyoruz kanımızı. Bunun içindir ki, yeni yetişme çağında olan gençlerin ruh iklimlerine tarihimizden sönmez alev kırları düşürmek suretiyle vatan ve millet sevgisini tutuşturmak amacının güdülmesini istiyoruz. Son iki yüzyıldan beri, İslâm Türk topluluklarını yıpratmak gayreti politik bir hal aldığı su götürmez bir hakikattir. Gaye, şan ve şerefle dolu geçmişlerimizden etmek, milli hislerimize dondurmak. 1096 da, yeni Türklerin Anadolu'ya girişlerinden yirmibeş sene sonra yeryüzü yeni bir mücadele şekline sahne oldu. Doğuya silâhlı bir barbar akını başladı. İkiyüz sene haçlı seferlerini papalık müessesesi besledi. Haçlı seferleri ikiyüz sene sonra sözde durdu. Barbar istilâsı kesildi ama, her fırsatta kâfirin, müslümana beslediği kin kendini göstermekten geri kalmadı.

Bugün bu kin durdu mu?.. **HAYIR.. EVET HAYIR..**

Bugün de değişen hiçbir şey yok. Aynı gaye ve emeller sürüp gitmektedir. Şüphesiz bu hususta kullanılan en tesirli silâhlardan biri de '(TİYATRO)'dur. İnsan eğitimine götüren belli başlı yollardan biri olarak kabul edilen tiyatro, günümüzde in-

safsızca ve hayasızca bazı menfur ve yıkıcı emellere âlet edilmektedir. Günümüzün tiyatrosu, hemen hemen bu görünümündedir. Türk tiyatrosu, birçoklarınınca bir varlık çabası gösterdiği, fakat bızce tiyatrodan çok uzak bir bocalama içinde kıvrılmaktadır. Ve günler ilerledikçe, çeşitli hezeyanlar ve sapık ideolojiler çalakalem tiyatro şekline büründürülüp, şehvet ve içki yuvası kulüplerde kabaremsi oyun adı altında temsil ettirilmektedir. Yani bugünkü tiyatromuz, kadehlerin arkasından seyrettirmek çabası içindedir. Yazarlarımız, bu akışa kendilerini kaptırmış durumdadır. Bir özentilik içindedirler. Ayrıca, bu maksatlı şahıslara göre Türkiye bir bataklık için dedir, bir sefaletin kucağına düşmüştür. Aslında bunlar belirli sebeplerle ortaya atılmış iğrenç iftirallerdir. Gaye şu yemyeşil yurdu sulayan arkları tıkamak ve çorak topraklar yaratmaktadır. Ve yazarlarımızın çoğu günün modası halinde bu özentilik içinde tiyatro yazmaktadır... ve bu oyunlar sahnelenmektedir. Bu oyunların çoğu, etrafını kahreden ağa, sömüren - sömürülenler, işlemeyen adalet çarkları içinde ezilen vatandaşlar, her geçen gün, sefalet bataklığına gömülen yüzbinlerce insan...

Sorarım bu yazarlarımıza: bizim Türkiyemizde, etrafına iyilik aşıl原因 bir tek insan yok mudur? Devirler değişmekte, dünya dönmektedir. Bizim dünyamız hep aynı insanların dünyası mıdır?

Evet... yarının Türk seyircisinin yetiştirilmesi için çalışıyoruz, diyen tiyatro yöneticileri, bugünden yarının seyircisini yetiştirmek arzusu çok yerindedir. Böylece bugünkü tiyatro bir bakıma okul olarak kabul ediliyor. Ama, şunu bilmek gerekir ki, bugün dünyanın hiçbir okulunda, millet bütünlüğüne ve milli menfaatleri zedeleyen tek şey öğretilmez ve dünyanın hiçbir okulunda mensup olduğu dine ve din adamlarına çatılması aşıl原因maz. Yarının seyircisini bugünden yetiştirmek çabası ile, bu kadar geniş ufuku tiyatro yöneticilerinin bu hakikatleri bilmemesi gerçekten gariptir. Meselâ:

Gerek Amerika'da, gerekse İngiltere'de ve Fransa'da, dine ve din adamına çatan bir tek oyuya sahnelenemez. Tiyatroların hepsi bu babta kilisenin kontrolü altındadır. Halbuki bizde, çeşitli zamanlarda, dinine ve din adamına hayasızca ve alçakça hücum eden oyun adı altındaki hezeyanlar son senelerde sık sık sahnelerimizi işgal etmekte ve bu hareketler sebebiyle müslüman Türk seyircisi, tiyatroya karşı bütünüyle sırt çevirmektedir. Ayrıca, şanlı tarihine gölge düşürmekten zevk alan sapıkların, tiyatro denemeleri altında çala-kalem yazdıkları sözde piyeslere maksatlı şekilde, bazı tiyatro idareleri rağbet etmekte bir mahsur görmemektedirler. Bilhassa, yukarıda sıraladığım bu korkunç tecavüzlere, resmi tiyatroların bilhassa rağbet etmeleri bizleri şaşırtmaktadır. Bu millet, dinine ve tarihine ve atalarına bağlılığı ile tanınmış bir millettir. Bu hareketler artık bardağı taşıran son damla haline geldiği muhakkaktır.

Bu arada son yıllarda, tiyatronun T sinden haberi olmayan ve yazdığım her piyes birer marksist beynamedir diyen yazarlar türedi. Güleriz bu yazarların haline... Deveküşünden farksız bir şekilde, saklanmasını bilemeyecek kadar beceriksiz bu yazarların aslında, hangi arzularla hareket ettikleri malûmumuzdur. Hiçbir yerde ve dalda olmadığı, olamayacağı gibi, Türk tiyatrosu da şu veyahut bu bir iki sapığın komünist propagandalarına da âlet olamayacaktır. Çünkü Türk tiyatrosunun böyle şeylere tahammülü yoktur.. Olamaz da.

Bugün yazarımız, suyun altında ve suyun üstünde ne yaptığını bilmez bir şekilde bocalamaktadır. Ve tiyatronun bünyesinden, yetişmiş hemen hemen bir tek yazarımız yoktur. Bu bakımdan ihtisaslaşma olamamaktadır.

Sanatçı ve yönetici bakımından tiyatromuzda büyük bir gelişim su götürmez bir hakikattir. İyi niyetli idarecilerin elinde bu verim daha çok artacaktır. Bu arada memnuniyetle şu hususu da belirtmek isterim ki: son iki senedir, gerek Devlet Tiyatro ve Operasında, gerekse İstanbul Şehir Tiyatrosunda hissedilir bir düzelme mevcuttur. Gelecekte, bu düzelmenin en üstün bir seviyeye çıktığını görmek arzusu içindeyiz. Her şeyin başında iyi niyet gelmektedir. Bu sebepten, bugün bu tiyatroların başındakiler, her şeyden evvel iyi niyetli insanlardır.

Özel tiyatrolarımıza gelince: birkaçı müstesna, ne yaptığını bilmez bir haldedir. Belki teknik bakımından oldukça ileridir bu özel tiyatrolar ama, seyirciye, eğitim ve ahlâk bakımından hiçbir şey verememektedir. Bu tiyatroların sahneledikleri oyunların çoğu, dejenere yunan mitolojilerinin birer kopyalarıdır, adapteleridir.

Bir de şu noktaya değinmek isterim:

Her senenin temmuz ayında, Ulu Hakan Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'a ilk tuğrasını attığı Rumelihisarı (bu hisar ki Bizansın ölümünün fermanı olmuştur). Bu hisarda tiyatro festivali tertiplenir. Ve bu hisarın önündeki göndere Roma kartalı sembolünü taşıyan bayrak çekilir. Mescidli bu şehitler âbidesinde, inançları ve ahlâk kurallarını yıkan oyunlar temsil edilir.

Herbir bölümü birer kahramanlık destanı olan, her bir bölümü bugünkü medeni aleme en mümtaz insanlık örneğini veren İstanbul'un fethinin tiyatro olarak kaleme alınmasını ve asıl dekoru bu hisarda temsil edilmesini bu millet istiyor. Çekilsin Rumelihisarının o boynu bükük burçlarına atlastan sancaklar, dört bir yana dağılsın tekbir sesleri.. Bir ak at üstünde Fatih benzeri biri haykırınsın gök kubbeyi inletinceye dek: (Allahın izniyle zafer daima imanlı müslüman Türkünündür) diyerek. Ve temaşa etsin, Türk yurduna söz diken, göz süzen bütün alemleri. Kurtulalım şu küçüklük fobisinden. Bir tek ses halinde haykıralım dört bir yana şu Ulu Hakan Fatih'in hisarından.. Bizim iman dolu göğsümüz gibi serhaddimiz var.

Sözlerimi burada bitirirken, Yüce Allahımdan, Türk sanatına emekleri geçmiş imanlı sanatçularımıza rahmet dilerim...

FİLM HİKÂYESİ YARIŞMASI

3 SAYIDAN BERİ İLÂN ETTİĞİMİZ FİLM HİKÂYESİ YARIŞMASININ 1 MART 1969 OLAN SON KABUL TARİHİ BAZI OKUYUCULARIMIZIN İSTEĞİ ÜZERİNE 1 NİSAN 1969'A TEHİR EDİLMİŞTİR.

YARIŞMAYA KATILMAK İSTİYENLER 1 NİSAN 1969 TARİHİNE KADAR HİKÂYELERİNİ İDAREHANEMİZE GÖNDEREBİLİRLER.

İSLÂM MEDENİYETİ

ÜLKERSİZ ÇAY SAATI DÜŞÜNÜLEMEZ